

hun ongeluk kunnen voorzien: bij hen, degelijke kerk-menschen, pasten die mondaine vrouwen niet.

Hier is, in de scherpe tekening van het negatieve, het positieve heel duidelijk. Maar ook wordt dat direct in het licht gesteld in het verhaal van het derde echtpaar, van Akkeren. Deze vriend van Tellen en Wolf trouwt Sabine, een heel eenvoudig, devoot meisje, nichtje van de dames Dano, maar door dezen en haar moeder met den nek aangezien). Van Akkeren heeft met zijn huwelijkskeuze ernst gemaakt. Hij heeft met den pastoor een en ander maal overlegd en op diens loffelijk getuigenis Sabine getrouwd, ofschoon ze beneden zijn stand was. En dat huwelijk is een tooneel van geluk; het wordt in alle opzichten rijk gezegend en is een dagelijks opnieuw beloofde blijdschap. Even droevig als het leven van Tellen en Wolf, even zonnig is dat van Van Akkeren en daardoor kan hij hun helper en trooster zijn, altijd en telkens weer.

Dit huwelijk van Van Akkeren en Sabine is het sprekende voorbeeld van het goede, op hechte grondslagen gebouwde huwelijk, waaruit een rijk en gelukkig gezins- en liefdesleven opbloeit, een pleidooi-in-feite voor het Roomsche huwelijksprincipe tegenover moderne moraal.

Nog moet vermeld, dat ook de, in dezen belangrijke, opvoedingsfactor scherp wordt belicht. Want tegenover de slappe, beginsellooze, oppervlakkige moeder der zusters Dano, wordt gesteld de heel eenvoudige, onbeschaafde Tante Trui (Sabine's opvoeder), een volksmens, maar vroom van hart en wijs van zin, die het goede in haar „kind“ heeft gekoesterd en tot rijke ontwikkeling heeft gebracht. Ook hier is de tegenstelling van de absolute eener strekkingshistorie, gelijk in heel het verhaal. Maar, enkele detail-gevallen daargelaten, is toch het boek nergens opdringerig. En in de tragiek van het licht-nemen van wat 't zwaarst had moeten wegen, is het een klaar getuigenis.

We hebben hier alzo een boek in den geest als Mevrouw Van Wageningen bedoelde. Want wat zij noemde „het constante huwelijk“, „de groote liefde in en voor het gezin“ zijn de centrale gedachten van den roman. Natuurlijk is de geest Roomschen en zijn bepaalde ideeën, die gelanceerd worden, de onze niet. Maar in zijn hoofdzaak: de waarschuwing tegen moderne lichtzinnigheid op

een punt, waar heilige binding behoort erkend te worden is het ook van waarde voor onzen kring, die mede door het infectie-gevaar wordt bedreigd.
C. T.

¹⁾ Wie er meer van weten wil moge ik verwijzen naar: „Het Huwelijksprobleem in leven en literatuur“, door Dr C. J. Honig en Dr C. Tazelaar.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Esperanto.

Nog altoos wachten op beantwoording enkele vragen, die een onzer lezers me deed, over Esperanto.

Ofschoon ik het onderwerp niet zonder kunst en vliegwerk in deze rubriek kan onderbrengen, zal ik deze vragen, die, zooals inzender ze stelde, tot op zekere hoogte ook een geestelijken kant hebben, toch hier maar beantwoorden.

De vragen luiden:

1e. Of het Esperanto mogelijk ook in dienst der Zending, en daarmee voor de uitbreiding van het Koninkrijk Gods, zou kunnen gesteld worden, en

2e of het beschouwd moet worden als een poging, om door verbodering der volken, het oordeel Gods in de Babylonische spraakverwarring op te heffen;

3e. of er ook grond is, in de H. Schrift of daarbuiten, voor het vermoeden, dat het Esperanto een welkom wapen zal worden in de hand van den anti-Christ of van zijn voorlopers.

Doel van de vragen is, licht te krijgen over de houding, die ons, gereformeerde christenen, tegenover de propaganda van het Esperanto voegt.

Ik Begin met de tweede vraag. Daarop moet het antwoord, voorzover m'n kennis reikt, beslist ontkennend luiden. Doel van het Esperanto is, evenmin als van het vroegere Vola-puk, dat er zoo goed als geheel door verdrongen werd, niet een wereldtaal te scheppen die alle bestaande talen vervangt — iets wat ook wel nooit gelukken zou — maar alleen het internationale zakenleven

Wij hebben dus hieraan vast te houden, dat de profetieën aangaande Israëls herstel, die wij in de hoofdstukken 30 en 31 aantreffen, betrekking hebben op geheel Israël, niet op Juda alleen, maar evenzeer op de reeds eerder in ballingschap gevoerde Tien Stammen. Zooals in het waarschuwend woord van Mozes aan het geheele volk de wegvoering in ballingschap als het dreigend oordeel Gods is voorgehouden, al werd dit oordeel ook over de verschillende deelen van dit volk in onderscheidene tempo's voltrokken, zoo wordt ook aan het geheele volk weer de terugkeer uit de ballingschap beloofd. En dat dit nu niet alleen zóó is bedoeld, dat Juda als het geconcentreerde Israël wordt beschouwd, maar dat ook de reeds weggevoerde Tien Stammen mede in het heil zullen deelen, wordt door het uitdrukkelijk noemen van Efraim, zooals dat hier geschiedt, ten duidelijkste in het licht gesteld.

Doch, komen we daarmee niet voor eene moeilijkheid te staan? Is deze toezegging dan wel vervuld? De Berkhoff doet met het oog op het noemen van Efraim de triomfantelijke vraag: „hoe kan men dan toch zeggen, dat deze beloften vervuld zijn in den wederkeer van Juda uit Babel?“ (De Christusregeering, bidz. 154.) Ons antwoord op deze vraag is het volgende. De terugkeer uit de ballingschap, waartoe de Perzische koning Kores of Cyrus in het jaar 536 voor Chr. verlof heeft gegeven, is een terugkeer geweest van Israël, niet van Juda alleen. Dat er ook uit de Tien Stammen zijn teruggekeerd, wordt ons geleerd door de mededeeling in de boeken Ezra en Nehemia, dat er onder de teruggekeerden een aantal gevonden werden, die niet konden bewijzen dat zij van Israëlietischen bloede waren (Ezr. 2:59, 60; Neh. 7:61, 62). Deze mededeeling toch zegt ons in de eerste plaats, dat bij den terugkeer niet gelet werd op afstamming uit Juda, maar uit Israël. Er moeten dus ook lieden van de Tien Stammen onder de terugkeerenden geweest zijn. Ze zegt ons echter ook in de tweede plaats, dat bepaald deze lieden, die het bewijs van hunne Israëlietische afstamming niet konden leveren, tot de voormalige Tien Stammen moeten behoord hebben. Zóó lang had althans voor Juda de ballingschap niet geduurd, dat voor iemand van hen de levering van dit bewijs onmogelijk zou geweest zijn. Heel anders moet het echter gestaan hebben met de Tien Stammen, die toen al bijna twee eeuwen in ballingschap verkeerden. Voor hen zal het in verschillende gevallen wel moeilijk geweest zijn hun echt-Israëlietische afkomst te bewijzen. Maar als er dan zulken onder de terugkeerenden waren, dan moeten dit lieden van de Tien Stammen zijn geweest. Verder vinden we daarvoor ook een grond in het getuigenis van 1 Kron. 9:3, dat na den terugkeer tot de eerste bewoners van Jeruzalem niet alleen behoorden lieden van Juda en Benjamin, maar ook van Efraim en Manasse; alsmede in de vermeld-

een middel van gedachten-wisseling te verschaffen, dat de correspondenten onthefte van de verplichting om allerlei vreemde talen te leeren.

Dat in het brein van een of ander vurig of kortzichtig propagandist wel eens de gedachte opkomt dat z'n „wereldtaal“ op den duur alle andere talen overbodig zal maken, is wel aan te nemen. Want het brein van propagandisten is nu eenmaal zeer toegankelijk voor dergelijke fantasieën. Maar wie van nog wat anders dan van negotie weet — wie ook weet van geestelijke waarden, en van den band die juist in die geestelijke waarden — om nu van andere niet te spreken — een volk bindt aan zijn historisch-geworden taal, weet óók, dat dergelijke pretenties voor een maak-taal kortweg belachelijk zijn.

Hiermee gaf ik eigenlijk óók reeds een antwoord op de eerste vraag.

De Zending toch heeft nitsluitend met geestelijke waarden te doen, en zal daarom in het Esperanto nooit een bruikbaar voertuig vinden.

En al ware het zoo, ze zou er nooit gebruik van kunnen maken, eer heel een volk, dat ze wil bewerken, zich het Esperanto had eigen gemaakt. Doch wanneer zal dat het geval zijn?

En wat de laatste vraag betreft, of het Esperanto een werktuig zou kunnen worden waarmee de anti-christ zijn voordeel doet — wie zal daarop antwoord geven?

De Schrift geeft, voorzover mij bekend, geen enkele aanwijzing die het zou kunnen doen verwachten.

Doch met dergelijke vragen behoeven wij, christenen, ons stellig niet te kwellen.

Wat kan de geest van den anti-christ ten slotte niet in zijn dienst trekken? Wat trekt hij niet reeds nu in zijn dienst? Ook van de dingen, waarvoor we onzen God danken, als voor kostelijke gaven van Zijn gemeene genade? Noem welk cultuurgood ge wilt: de machine, de telegraaf, de telefoon, heel het electriciteitswezen, de moderne verkeersmiddelen, de radio, de fotografie, of — om iets van ouderen datum te noemen — de boekdrukkunst, de gezegende boekdrukkunst! — op wat van dit alles wierp zich niet de geest die voorlooper en wegbereider is van den anti-christ?

Hoe kostelijker een ding, hoe beter het hem

ding in het Nieuwe Testament, dat b.v. de profetes Anna uit den stam van Aser was (Luk. 2:36). Hier zien we dat dus wel ter dege ook andere stammen dan alleen die van Juda aan den terugkeer hebben deelgenomen. Nu zou men de tegenwerping kunnen maken, dat dit dan toch slechts een zeer gering deel van de Tien Stammen gold. En dit is volkomen juist. Maar men houde wel in het oog, dat het hierbij in het geheel niet om groote cijfers gaat. Het getal van de weggevoerden van de Tien Stammen is ons niet bekend; maar dat van de Judeeërs wordt opgegeven: in het jaar 597 voor Chr. werden weggevoerd 10,000 of misschien wel 18,000 (volgens 2 Kon. 24:14—16; het verschil hangt hiervan af, of men de getallen van vs 16 voor al dan niet in dat van vs. 14 begrepen houdt); en in verband met de inname van Jeruzalem van 586 voor Chr. werden er in totaal niet meer weggevoerd dan 4600 zielen (zie Jer. 52:30). Ook lette men er op, dat lang niet alle Judeeërs zijn teruggekeerd; velen gaven er de voorkeur aan in het vreemde land te blijven. Slechts zij, die de ballingschap als een ellende gevoelden, in weerwil van de betrekkelijk gunstige levensvoorwaarden; slechts zij wier hart aan Zion hing en wier ziel de vervulling van Gods belofte verwachtte, gaven hun rust in den vreemde prijs om den verren, moeizamen tocht te ondernemen naar het land der vaderen. En als men dan het getal der terugkeerenden van de eerste groep ziet berekend op 42,630 (volgens Ezra 2:64 en Neh. 7:66), dan kan men moeilijk aan de conclusie ontkomen, dat de terugkeerenden uit de Tien Stammen allicht toch niet een onbeduidend deel van de totaliteit hebben gevormd. Ten slotte bedenke men dat ook voor de Tien Stammen evenzeer als voor Juda voorwaarde voor de vervulling van de belofte was: geloof en bekeering. Zij werden niet genoodzaakt terug te keeren, zij werden niet met dwang teruggebracht. Slechts werd hun de mogelijkheid geopend, en hoewel er van die mogelijkheid gebruik maakten hing af van de gesteldheid van hun hart.

Wij zien dus geen reden om de vervulling van de belofte van herstel ook voor de Tien Stammen in den terugkeer onder Kores of Cyrus te betwijfelen, en alsnog zulk een terugkeer te verwachten. Trouwens hoe zou deze moeten plaats hebben? Is er iemand die thans nog de Tien Stammen kan aanwijzen? Zijn ze temidden van het volkerenleven niet spoorloos verdwenen? Wat men ook voor een toekomst voor de Joden nog moge verwachten, van eenige bijzondere verwachting voor de Tien Stammen kan daarbij toch geen sprake zijn.

Hiermede kunnen wij afstappen van de hoofdstukken 30 en 31. Over de beide volgende hoofdstukken behoeven wij slechts kort te zijn.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

XXII.

Jeremia: de aankondiging van Israëls herstel in hfdst. 30—33.

In de verzameling van profetieën aangaande Israëls herstel, welke wij in de hoofdstukken 30 en 31 aantreffen, en met name in hfdst. 31, valt ons op dat dit herstel wordt toegezegd aan het geheele Israël; niet alleen aan Juda, maar ook eveneens aan de Tien Stammen. Zoo lezen we in hfdst. 31 vs. 1 de Goddelijke belofte: „Ik zal allen geslachten Israëls tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn“. In 31:5, 6 wordt de terugkeer beloofd in deze bewoordingen: „gij zult weder wijngaarden planten op de bergen van Samaria“ en „de hoeders op Efraims gebergte zullen roepen: maakt u op en laat ons opgaan naar Zion, tot den Heere onzen God.“ In 31:9 wordt er aan herinnerd dat God niet alleen Israël tot een Vader is, maar dat ook Efraim bepaald Zijn eerstgeborene mag worden geheeten. En hetzelfde vinden we nog sterker uitgedrukt in 31:20, waar Efraim, Gods dierbare zoon, Zijn troetelkind wordt geheeten; daarom volgt de belofte: „Ik zal Mij zijner zekerlijk ontfemen, sprekend de Heere“.

Vele uitleggers van moderne richting hebben als hun meening uitgesproken, dat Jeremia hier eigenlijk alleen aan de Tien Stammen terugkeer en herstel belooft. Dit is echter beslist onjuist, wij naast Efraim ook uitdrukkelijk Juda genoemd wordt. Dit is reeds het geval in het opschrift (30:4), in terugslag op de inleidende opdracht om de profetieën te boek te stellen (30:3). Voorts ook in 31:27, waar Juda nevens Israël staat, terwijl de topografische details van 31:38—40 op den herbouw van de stad Jeruzalem betrekking hebben. Bizonder lette men er op, dat in de profetie 31:15—22, waarin de sterkste uitlating over Efraim voorkomt, het woord gericht wordt tot de Judeesche gevangenen, die op hun tocht naar Babel in de stad Rama halt houden, en tot wie dan gezegd wordt, dat zij zich den weg dien zij nu hebben te gaan moeten merken, omdat zij langs dien weg weer zullen terugkeeren (31:21). De bovenbedoelde uitleggers kunnen dan ook hunne meening alleen staande houden door alles wat op Juda betrekking heeft in deze hoofdstukken kortweg voor onacht te verklaren. Een radicalisme, dat zeker niet wetenschappelijk gerechtvaardigd kan heeten, en in het geval van de profetie 31:15—22 zelfs niet baat, omdat de schrapping van wat op Juda betrekking heeft daar niet uitvoerbaar is.

dienen kan, altoos zijn Gods is.

Had hij in Als een bruik van wereld van Dat de vo ons geen re zich zelf ge integendeel gebruik van Hiermee vragen ook doel waas V.

UIT EN S

III. a. Op in. Taylor, de Waerde ingreep. In vindingen r ontslaan or ken naar onderwerp lang te leve menschen, te doen wo beelden aa gegaan. In zijn scherp sterk gewel meer dan dekking va kracht een productie-v een klein g gezet. Hij

keude wijz verwachten nitieve ein Kanaän in vinden: „er gaarden in spreekt van terugkeer i wanneer hi al de lande hebben“ (v bewijs te o dergelijke i ontfrent een bouwen ma de uitdruk in het Oud wig“ niet anders zou hun vorst d een dwaasb niet meer slechts in bepaalden. Ps. 90:2. Isten weer stonds opn bloot. Mee te doen zo de genade tenvertalers de gansche

Wat hoo mededeelin baring beva denzelfden. hfdst. 32. I ook geheel stad en he der Chaldee raken. Met ling van d welke we it De Berkhc noodwendig van Israël, nog moet k Christusrege tusregeering inneren an dat in prof dingen niet Babylonise staan, toch regeering t voorzegging vers. Op zi van eene M trekking ge waarin het